

31.8.2023

VN/9929/2023
VN/9929/2023-STM-18

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työeläkelakien ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt 15.6.2023 päivätyllä lausuntopyynnöllä lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamiseksi. Lausuntoja tuli yhteensä 14 kappaletta. Lausunnon antoivat seuraavat tahot:

- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Eläketurvakeskus
- Finanssiala ry
- Finanssivalvonta
- Keva
- Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry
- Tapaturmavakuutuskeskus
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Työeläkevakuuttajat TELA ry
- Valtiovarainministeriö
- Verohallinto

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Meritullinkatu 8
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

02951 63415
+358 2951 63415

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia, Eläketurvakeskuksesta annettua lakia, maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilakia sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annettua lakia.

Työeläkelakien säännöksiä työeläkeotteen antamisesta ehdotetaan muutettavaksi sähköisen työeläkeotteen sekä työeläkejärjestelmän sähköisten asiointipalvelujen käytön edistämiseksi. Työeläkelakien säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että syksystä 2026 alkaen vuosittain annettava, syntymävuosiluokkakohtaisia eläkeikärajoja koskeva asetus voitaisiin antaa enintään kuukautta nykyisen säännöksen sallimaa myöhemmin. Tätä muutosta ehdotetaan siitä syystä, että nykyisen laissa säädetyn aikarajan noudattaminen saattaisi tarvittavien tilastotietojen saatavuuden näkökulmasta jatkossa osoittautua haasteelliseksi.

Työntekijän eläkelakiin ja merimieseläkelakiin ehdotetaan muutosta, jonka tarkoituksena on korottaa eläkelaitoksen työkyvyttömyyseläkkeen rahastointivastuuseen liittyvää ansiorajaa niin, että se jatkossa rajaisi kaikkein lyhimät, korkeintaan keskimäärin muutaman kuukauden mittaiset työsuhteet rahastoinnin piiristä pois. Ansiorajan korottamisen tavoitteena on ottaa huomioon työnantajan rajalliset vaikutusmahdollisuudet työntekijöiden työkyvyttömyysriskiin lyhyissä työsuhteissa sekä keventää rahoituksen toimeenpanoa.

Apurahalla tieteellistä tutkimusta tekevien tai taiteellista toimintaa harjoittavien eläkevakuuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että apurahansaajalle vahvistettu MYEL-työtulo voitaisiin tietyin edellytyksin apurahansaajan hakemuksesta tarkistaa kesken vakuutuskauden, kun apurahansaajan työskentelyssä tapahtuu muutoksia. Ehdotettavien muutosten myötä apurahansaajan työskentely ja siihen liittyvä sosiaaliturva kohdentuisivat oikea-aikaisesti myös silloin, kun apurahansaajan työskentelyssä tapahtuu olennaisia muutoksia.

Eläketurvakeskuksen oikeutta saada tietoja valvontaa varten ehdotetaan täydennettäväksi. Tavoitteena on lisätä Eläketurvakeskuksen edellytyksiä valvoa osakeyhtiöiden osakkaiden YEL-vakuuttamisvelvollisuutta. Lisäksi ehdotetaan, että säännös Eläketurvakeskuksen oikeudesta saada ja käyttää tietoja tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan uudistettaisiin.

Työeläkelakeihin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Lausunnonantajien näkemyksiä

Eläketurvakeskus piti ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Verohallinto piti esitystä kannatettavana muun muassa harmaan talouden torjunnan sekä viranomaisten välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon kehittämisen näkökulmasta. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:lla ei ollut huomautettavaa esityksiin ja piti muutoksia kannatettavina. Samoin Elinkeinoelämän Keskusliitto EK piti muutoksia tarkoituksenmukaisina eikä sillä ollut huomauttamista lakiluonnoksiin.

Akava, SAK ja STTK lausuiivat, ettei heillä ole esitykseen muuta huomautettavaa kuin, että palkattomien jaksojen eläkelaskennan muutosesitystä ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa vielä, vaan olisi tarkoituksenmukaista odottaa päätöksen tekemistä ja arvioida laajemmin vaihtoehtoja ennen kuin esitetään muutoksia laskentatapoihin.

Mela esitti joitain lakitekniisiä huomioita esitykseen. Melan kannalta keskeisin ehdotus oli apurahansaajien mahdollisuus tarkistaa MYEL-työtulo kesken vakuutuksen, ja Mela piti ehdotusta hyvänä ja kannatettavana.

Finanssiala ry:n kannatti esitettyjä muutoksia, mutta totesi kuitenkin, että esitystä on mahdollisesti joiltain osin täsmennettävä Eläketurvakeskuksen tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tiedonsaantia koskien. Sen mukaan Eläketurvakeskuksen lakimuutosehdotuksen ei tule johtaa lakisääteistä tapaturma- ja liikennevakuutusta hoitavien vakuutusyhtiöiden hallinnollisen taakan kasvuun. Finanssiala ry:n mukaan erityisen epätoivottava on tilanne, jossa samoja tietoja luovutettaisiin Eläketurvakeskukselle, vaikka ne olisivat saatavissa Tapaturmavakuutuskeskuksesta.

Tapaturmavakuutuskeskus (TVK) piti kannatettavina esityksen yleistä tavoitetta työeläkkeiden toimeenpanon yksinkertaistamisesta ja sujuvoittamisesta. TVK kuitenkin katsoi esitysluonnokseen sisältyvän ehdotuksia, joilla voi olla huomattavia vaikutuksia myös työtaturma- ja ammattitautivakuutuksen toimeenpanoon, mahdollisesti lisäten toimeenpanon hallinnollista taakkaa. Palkattomien aikojen ansioedellytysten laskemista koskevan ehdotuksen osalta ja erityisesti siihen liittyvien työeläkejärjestelmän yhteisten tietojärjestelmien tulevaisuudessa tapahtuvien uusimisten osalta TVK toi

esiin huomion siitä, että työtaturma- ja ammattitautijärjestelmä käyttää ETK:n rekistereistä saatavia työeläkeansioita työtaturma- ja ammattitautietuuksien määrittämisessä. TVK totesi, että jos työeläkejärjestelmän yhteisiin järjestelmiin tallennettaisiin jatkossa vain ansaitun eläkkeen määrä, tietoja ei voitaisi hyödyntää enää työtaturma- ja ammattitautijärjestelmässä. Apurahansaajien työtulon tarkistamista koskevaa ehdotukseen liittyen TVK piti kannatettavana, että apurahansaajan työtulon tarkistuksen yhteydessä tarkistetaan myös MYEL-vakuutuksen voimassa olon kesto sekä maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain mukaisen vakuutuksen voimassa olon kesto.

TVK lausui myös Eläketurvakeskuksen oikeudesta saada ja käyttää tietoja tilasto-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan. TVK totesi, että Eläketurvakeskuksesta annetun lain 4 § 1 momenttiin ehdotetut muutokset edellyttävät vielä jatkotarkastelua. TVK katsoi, että ehdotus parantaisi säännöksen tarkkuustasoa ja selkeyttä nykyiseen säännökseen verrattuna. TVK:n mukaan ehdotetussa muodossa säännös ja erityisesti 4 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohta mahdollistaisi laajamittaisen tiedon luovuttamisen ETK:lle. TVK katsoi lisäksi muun muassa jäävän epäselväksi, onko tietojen luovutuksessa kysymys kertaluonteisista luovutuksista yksittäiseen tutkimukseen vai jatkuvasta tietojen luovuttamisesta. Lisäksi TVK lausui, että ehdotetun 4 § 1 momentin 2 kohdan alakohdista a-c luetteloitujen tietojen todellinen sisältö ei ilmene itse säännöksen sanamuodoista vaan hallituksen esityksestä. TVK kiinnitti myös huomiota kyseisen 2 kohdan alakohtien epätarkkuuteen.

Valtiovarainministeriö ja Työeläkevakuuttajat TELA totesivat, ettei heillä ollut lausuttavaa asiassa.